

# Leren van Casuïstiek

Voor HouVast is een oplossingsgerichte werkwijze ontwikkeld rondom het bespreken van casuïstiek. Deze werkvorm helpt om een stapje verder te komen. Niet doordat er oplossingen worden aangedragen, maar **doordat er vragen worden bedacht voor de inbrenger die de inbrenger kunnen helpen in het maken van een volgende stap**. De inbrenger wordt bevraagd op eenzelfde wijze zoals je met gezinnen in gesprek gaat. Dat zien we als een belangrijk parallel proces om zorg te dragen voor een goede implementatie van HouVast binnen organisaties. Je leert om de casus helder uiteen te zetten en het met jouw team te hebben over waar het daadwerkelijk over gaat. Een prettige groepsgrootte is minimaal 5 en maximaal 8 deelnemers. Het duurt ongeveer 60-90 min. Wij raden aan om minimaal 6 keer per jaar deze vorm te gebruiken.

## De essentie van Leren van Casuïstiek:

- Er wordt een casus besproken om *de inbrenger* een stapje verder te helpen en niet om *de inhoud van de casus* verder te brengen;
- Uitgangspunt is dat de inbrenger de expert is in de casus. Er wordt geprobeerd de inbrenger verder te helpen door *vragen te bedenken*, niet door oplossingen te geven, de inhoud over te nemen of het beter te weten.

## Welke vraag kan worden ingebracht?

- Een casus waarin iemand daadwerkelijk vastloopt (een casus met **urgentie**).
- Een vraag waar een inbrenger zich samen met anderen over wil buigen, en waarbij de inbrenger wil kijken naar zijn/haar eigen proces (**motivatie** om naar het eigen proces te kijken).
- Iemand met een vraag die in het hier en nu speelt, niet iets waar je het antwoord al op hebt of een vraagstuk dat je eerder had, maar nu is opgelost (een **actuele vraag**).

Bovenstaande punten vormen de **basis**. De stappen worden begeleid door een procesbegeleider. Hoe meer ervaren de procesbegeleider is en hoe veiliger de groep is, hoe meer er gespeeld kan worden met de afzonderlijke stappen. De stappen zijn *geen keurslijf* maar letterlijk een houvast. Zorg ervoor dat er een flip-over/ whiteboard aanwezig is om op te schrijven.

In onderstaand schema wordt de opbouw van Leren van Casuïstiek beschreven. Ondanks het feit dat de stappen zijn beschreven voor de procesbegeleider, wordt dit document eveneens uitgedeeld aan de deelnemers van Leren van Casuïstiek, zodat samen de bijeenkomst gestructureerd vormgegeven kan worden.

| Stap                                                                 | Omschrijving                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|----------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>1 Genogram</b><br><br><b>3-5 minuten</b><br><br>Variatie          | <p>Vraag de inbrengen naar de belangrijke mensen rondom het kind en teken op de flip-over het <b>genogram</b>. Vraag niet door, het gaat alleen om <b>wie</b>. Geef sturing door heel concrete vragen te stellen en de inbrenger af te remmen als deze dreigt uit te weiden.</p> <p><i>Deze stap kan bij ervaren teams door de inbrenger op papier vooraf worden aangeleverd.</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <b>2 Kern van de casus</b><br><br><b>3-5 minuten</b><br><br>Variatie | <p>Vraag de inbrenger om te vertellen wat de</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>kern van de casus</b> is,</li> <li>• <b>waarom HouVast</b> is ingezet en</li> <li>• wat de <b>zorgen</b> zijn rondom het kind</li> </ul> <p>Laat de inbrenger 3 minuten (laat een timer meelopen) vrijelijk vertellen. Maak aantekeningen op de flip-over/ het whiteboard en gebruik daarbij de woorden van de inbrenger. Dit zijn de woorden die je verder gebruikt. (Voorbeeld: als de inbrenger zegt dat vader 'een kort lontje' heeft, neem die term dan over en noem het niet 'agressie' of 'gebrekkige impulscontrole').</p> <p>Stimuleer de deelnemers ook om mee te schrijven.</p> <p><i>Bij beginnende teams kan je overwegen om 5 minuten de tijd te geven, maar benadruk dat het scherp en snel kunnen uiteenzetten van een casus, waarin je goed onderscheid maakt tussen <b>hoofd- en bijzaken</b>, een belangrijke competentie is!</i></p> <p><i>Deze stap kan bij ervaren teams door de inbrenger op papier vooraf worden aangeleverd.</i></p> |
| <b>3 Werkvraag</b><br><br><b>5-10 minuten</b>                        | <p>Vraag de inbrenger welke werkvraag hij/zij heeft voor deze bespreking: "Wat wil jij uit deze bespreking halen in verband met deze casus?" Formuleer dit nauwkeurig. Het gaat om vragen als:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wat kan ik doen om...?</li> <li>• Hoe kan ik...?</li> </ul> <p>Schrijf deze hulpzinnen, om de inbrenger te helpen. Zorg uiteindelijk dat de werkvraag duidelijk op de flip-over/ whiteboard staat.</p> <p><b>Let op:</b> het gaat niet om een vraag over de casus (bijvoorbeeld: <i>Is dit kind veilig?</i> Of: <i>Wat heeft dit gezin nodig?</i>) Ook niet om een vraag die</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |

|          |                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|----------|------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|          |                              | gericht is op bevestiging (bijvoorbeeld: <i>Doe ik het goed?</i> ). Een goede werkvraag begint dus met: wat kan ik doen om... of hoe kan ik....?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|          | <i>Variatie</i>              | <i>Als het moeilijk is om tot een goede werkvraag te komen kan het helpen om naar stap 4 (Kern van het probleem) te gaan, en daarna terug te gaan naar stap 3.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>4</b> | <b>Kern van het probleem</b> | Help de inbrenger tot de formulering van een (voorlopige) versie van de kern van het probleem, door samen stil te staan bij de vraag: als er niets verandert, waar zijn we dan bang voor? <b>Wat is het ergste dat er kan gebeuren als er niets verandert?</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|          | <b>5-10 minuten</b>          | Vraag alle deelnemers om een ruwe versie op te schrijven en daarna voor te lezen. De inbrenger kan meedoen of niet.<br><b>Let op:</b> formuleer het 'ergste wat er kan gebeuren' in taal die voor het kind en het gezin begrijpelijk is. <b>Geen jargon!</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|          | <i>Variatie</i>              | Kom gezamenlijk (eindregie bij de inbrenger) tot een ruwe versie die goed genoeg is om mee verder te werken.<br><br><i>Bij een meer ervaren groep kun je de overige deelnemers vragen: weer terugkijkend naar de werkvraag, bedenk voor jezelf, heb ik ook een casus waar deze werkvraag van toepassing op is? Hou dit op je netvlies! Naast meedenken in de werkvraag van de inbrenger, kan deze bespreking wellicht ook voor jou iets concreets opleveren.</i>                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>5</b> | <b>Schaalvraag</b>           | Vraag de inbrenger een cijfer te geven op de volgende schaalvraag:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|          | <b>5-10 minuten</b>          | In hoeverre heb je zelf al antwoorden op jouw werkvraag?<br><i>0 = Ik heb geen idee waar ik moet beginnen.</i><br><i>10 = Ik stel deze werkvraag wel maar door er zo over te praten weet ik eigenlijk al wat ik ermee moet.</i><br><br>Als het <b>antwoord hoger</b> is (grotweg > 6), vraag dan door. <i>Wat zit er in dat cijfer? En wat nog meer, en wat nog meer? Wat zou het cijfer nog een puntje hoger kunnen brengen?</i> Soms helpen de stappen 1 t/m 5 al zo bij het op een rijtje zetten van de gedachten, dat de volgende stappen niet meer nodig zijn. Je kunt dan met de groep afsluiten door met de inbrenger te concretiseren wat hij/zij vanaf morgen gaat doen. |

|                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                        | <p>Als het <b>antwoord lager</b> is (grootweg &lt; 6), dan kun je vragen wat al in het cijfer zit (dat heeft de inbrenger zelf al bedacht en hoeft de groep niet meer te bedenken).</p> <p>Waak ervoor dat je hier te veel tijd aan besteedt.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>Tussenstap</b>                                                                      | Check als dat nodig is: <b>Klopt de werkvraag nog?</b> Zo nee, ga terug en werk er opnieuw aan: scherp aan, herformuleer.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>6 Vragen die helpen bij het maken van een volgende stap</b><br><br><b>5 minuten</b> | <p>Nodig de groep uit om (oplossingsgerichte, scherpe, verdiepende) vragen te bedenken die de inbrenger kan helpen bij het maken van een volgende stap. De vragen staan in relatie tot de werkvraag van de inbrenger en helpen de inbrenger verder te komen. Laat alle deelnemers hun vragen opschrijven op een apart stukje papier/ Post-its, zodat ze later aan de inbrenger meegegeven kunnen worden. Laat iedereen de vragen woordelijk uitschrijven, dus zoals je ze daadwerkelijk verbaal zou stellen.</p> <p>Vragen kunnen gericht zijn op iedereen die betrokken is: de inbrenger zelf, ouders, kind, familie, andere betrokken professionals, etc.</p> <p>Schrijf zelf als procesbegeleider ook een aantal vragen op die je bij de volgende stap delen kan. Hiermee sta je model en kun je het proces bijsturen als dat nodig is.</p> <p><i>Variatie</i></p> <p><i>Voor teams die nog onervaren zijn in het stellen van (oplossingsgerichte) vragen en snel geneigd zijn om adviezen te geven, kan het helpen om eerst gezamenlijk enkele vragen te bedenken om alle deelnemers op weg te helpen. Pak eventueel ook <b>EARS</b> erbij voor inspiratie.</i></p> |
| <b>7 Vragen voorlezen</b><br><br><b>10 minuten</b>                                     | <p>Laat iedereen één of meer (afhankelijk van de groepsgrootte) van zijn <b>beste vragen</b> voorlezen. Lees als procesbegeleider ook jouw vragen voor. Voorkom discussie.</p> <p>Scherp met elkaar de vragen aan die niet erg scherp zijn, die niet oplossingsgericht zijn of waar een oordeel in doorklinkt. Afhankelijk van de beschikbare tijd besteed je hier veel of minder aandacht aan.</p> <p>De inbrenger luistert met de opdracht om die vragen vast te houden, die voor de inbrenger bruikbaar zijn.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>8 Vragen kiezen</b>                                                                 | Nodig de inbrenger uit om de vragen te kiezen die de inbrenger helpen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |

